Nr 43.

Ankom till riksdagens kansli den 6 maj 1938 kl. 12 m.

Utlåtande, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående pensionsrätt i statens pensionsanstalt för vissa grupper av befattningshavare.

I en den 3 mars 1938 dagtecknad proposition nr 256, som hänvisats till bankoutskottets förberedande handläggning, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att bemyndiga Kungl. Maj:t att, i huvudsaklig överensstämmelse med av föredragande departementschefen förordade grunder,

dels utfärda bestämmelser angående delaktighet i statens pensionsanstalt för vissa sjukgymnaster ävensom angående familjepensionsrätt i pensionsanstalten för vissa befattningshavare vid polisväsendet,

dels ock träffa överenskommelse om statens övertagande av kungl. hovkapellets pensionsinrättning ävensom utfärda bestämmelser angående delaktighet i statens pensionsanstalt för befattningshavare vid hovkapellet och meddela de beslut i övrigt, som må föranledas av övertagandet.

Beträffande motiveringen för de sålunda framställda förslagen får utskottet, i den mån redogörelse härför ej lämnas i det följande, hänvisa till propositionen.

1. Delaktighet i statens pensionsanstalt för vissa sjukgymnaster.

Sedan fråga blivit väckt om beredande av delaktighet i statens pensionsanstalt för i viss allmän eller enskild tjänst anställda sjukgymnaster, har inom finansdepartementet upprättats en *promemoria* för frågans närmare bedömande. I nämnda promemoria har ifrågasatts delaktighet i statens pensionsanstalt för kvinnlig sjukgymnast, anställd vid länslasarett eller på likartat sätt anordnad sjukvårdsinrättning, vilken äges och helt eller delvis underhålles av landsting eller stad, som ej deltager i landsting, även om inrättningen är att hänföra till sjukstuga, ävensom för dylik sjukgymnast vid för sjukgymnastik och massage inrättad poliklinik, vilken äges och helt eller delvis underhålles av landsting eller stad, som ej deltager i landsting, eller vid statsunderstödd vanföreanstalt, allt under förutsättning att befattningen för sjukgymnasten utgör huvudsaklig sysselsättning. Befattning såsom sjuk-

gymnast skulle ej kunna förenas med pensionsrätt, om icke den dagliga arbetstiden i befattningen uppginge till minst fem timmar och slutårsavlöningen till minst 2,500 kronor, värde å naturaförmåner däri inräknat. Tjänstepensionsunderlaget skulle vara detsamma som för sjuksköterskor, nämligen 1,560 kronor. Pensionsåldern skulle vara 60 år och för hel pension skulle erfordras 30 tjänstår. I anslutning till vad sålunda föreslagits har i förenämnda promemoria anförts i huvudsak följande:

Enär för befattning av förevarande slag minimiårsavlöning icke finnes fastställd i författning, kan reglementet för pensionsanstalten jämlikt i § 5 intagen huvudregel icke bliva gällande för nu avsedd sjukgymnast med mindre befattningen reglerats av huvudmannen och pensionsanstalten bifallit huvudmannens framställning om befattningens förenande med pensionsrätt för innehavaren. Då de anstalter, vid vilka de till erhållande av pensionsrätt ifrågasatta sjukgymnasterna äro anställda, stå under tillsyn av medicinalstyrelsen, torde böra uppdragas åt medicinalstyrelsen att godkänna ifrågavarande reglering.

Den ifrågasatta omfattningen av pensionsrätten skulle komma att avse de sjukvårdsinrättningar, som omförmälas i § 60 mom. 1 a) pensionsanstaltens reglemente, med tillägg av därstädes undantagna sjukstugor och i § 60 mom. 2 omförmälda till sanatorier ej hänförliga sjukhus. Dock synes erforderligt, att därest sjukgymnaster, anställda vid i sistnämnda moment avsedda akademiska sjukhuset i Uppsala, i likhet med därstädes anställda sjuksköterskor skola anslutas till statens pensionsanstalt, detta sjukhus särskilt nämnes i reglementet. Utöver sjukgymnaster vid nyss angivna sjukvårdsinrättningar synas sjukgymnaster vid fristående polikliniker för sjukgymnastik ävensom statsunderstödda vanföreanstalter böra kunna bliva delaktiga i pensionsanstalten.

Därest såsom förutsättning för pensionsrätt uppställes krav på dels en daglig arbetstid av minst fem timmar och dels en slutårsavlöning av minst 2,500 kronor, skulle pensionsrätten genast komma att omfatta ett antal av 53 sjukgymnaster och efter erforderlig löneförhöjning ytterligare 28, tillsammans således 81 gymnaster förutom de vid vanföreanstalterna anställda. Medräknas vanföreanstalternas sjukgymnaster synes man under den närmaste tiden knappast behöva räkna med större anslutning än av 90 sjukgymnaster.

Beträffande pensionsavgiftens storlek ifrågasättes för sjukgymnaster en avgiftssats av 5 procent.

I fråga om beräkningen av kostnaderna för genomförande av den ifrågasatta pensioneringen framhålles i promemorian bland annat följande:

Om pensioneringen antages komma att omfatta 100 sjukgymnaster, skulle den på grundval av dödlighetstabellen R 32 för kvinnor och en räntefot av 3.5 procent beräknade årliga totalavgiften belöpa sig på 29,172 kronor. Härav skulle 15,600 kronor täckas av avgifter av huvudmän och befattningshavare, vadan det på staten ankommande årliga avgiftsbeloppet skulle uppgå till 13,572 kronor.

För retroaktiv tjänstårsberäkning och under förutsättning att möjlighet till dylik tjänstårsberäkning fullständigt utnyttjas skulle statens kostnader för detta ändamål motsvara ett årligt belopp å tillhopa 18,480 kronor.

Härtill skulle komma kostnaden för dyrtidstillägg beräknad till ett årligt belopp av 5,400 kronor.

Statens pensionsanstalt har i avgivet utlåtande anfört bland annat följande:

I fråga om pensionsrättens omfattning ville anstalten uttala sig för att i den ifrågasatta pensionsrätten inbegrepes såväl manliga som kvinnliga innehavare av sjukgymnastbefattningar.

Med anledning av vad i promemorian anförts rörande sjukgymnastbefattningen vid sjukhuset i Uppsala finge pensionsanstalten såsom sin mening framhålla, att denna befattning borde inbegripas i pensioneringen.

Mot det föreslagna slutavlöningsbeloppet, minst 2,500 kronor, syntes intet vara att erinra, under förutsättning att däri ej inräknades avlöning, som utginge i form av taxa. Däremot syntes lämpligheten av att föreskriva en minsta daglig arbetstid av visst antal timmar kunna ifrågasättas. Ansåges den föreslagna bestämmelsen om att befattningen skulle utgöra huvudsaklig sysselsättning för befattningshavaren böra kompletteras med en bestämmelse om viss minsta arbetstid, torde det vara ändamålsenligare att föreskriva, att tjänstgöringsskyldigheten icke finge understiga exempelvis 30 timmar i veckan.

Då nya befattningshavaregrupper inordnats i pensionsanstalten, hade staten i regel åtagit sig en del av den pensioneringskostnad, som förorsakas av s. k. retroaktiv tjänstårsberäkning. Därvid hade i allmänhet, då pensionsrätten varit beroende av att huvudman reglerat befattningen och gjort framställning om densammas förenande med pensionsrätt, såsom villkor för bidrag av staten bestämts en viss tidsfrist, inom vilken framställning om pensionsrätt skulle hava gjorts. Det syntes pensionsanstalten skäligt, att staten i förevarande fall lämnade bidrag till pensioneringskostnaden enligt tidigare tillämpade grunder, varvid, under förutsättning att de nya pensionsbestämmelserna trädde i kraft den 1 juli 1938, nämnda tidsfrist lämpligen syntes böra begränsas till den 1 januari 1941.

Statskontoret har icke haft annat att erinra emot vad pensionsanstalten anfört och föreslagit än att statskontoret icke funnit sig för närvarande kunna tillstyrka, att pensionsrätt bereddes sjukgymnast vid akademiska sjukhuset i Uppsala.

Föredragande *departementschefen* har anfört i huvudsak följande:

Med hänsyn till att vård genom sjukgymnastik först under senare år kommit till begagnande i större utsträckning inom den slutna sjukvården och då i anledning härav sjukgymnasternas anställningsförhållanden ännu icke vunnit full stadga, hade det synts departementschefen i viss mån tveksamt, huruvida pensionsrätt under statens medverkan ännu borde beredas dylika befattningshavare.

Statens pensionsanstalt och övriga i ärendet hörda myndigheter hade emellertid tillstyrkt, att pensionsrätt bereddes sjukgymnaster i huvudsaklig överensstämmelse med innehållet i den inom finansdepartementet upprättade promemorian. Jämväl enligt departementschefens mening borde pensionsrätt medgivas i enlighet med sålunda uppdragna riktlinjer. I de delar pensionsanstalten föreslagit avvikelse från vad i promemorian ifrågasatts biträdde departementschefen i allt väsentligt pensionsanstaltens förslag. I fråga om omfattningen av pensionsrätten tillstyrkte departementschefen således, att densamma, i den mån så kunde bliva aktuellt, finge avse även manlig sjukgymnast. Beträffande de sjukvårdsinrättningar, som för nu ifrågavarande ändamål borde kunna vinna anslutning till pensionsanstalten, förordade departementschefen i likhet med statskontoret att akademiska sjuk-

huset i Uppsala icke inbegrepes bland nämnda sjukvårdsinrättningar. Såsom pensionsanstalten föreslagit syntes i särskild författning böra upptagas de särskilda villkor, som borde uppställas för godkännande av reglering av nu åsyftad befattning, avseende krav på legitimation såsom sjukgymnast ävensom fordran på viss minimiavlöning och viss omfattning av tjänstgöringen. Beträffande fordran i sistnämnda avseende förordade departementschefen, med hänsyn till vad pensionsanstalten anfört, att densamma gåves form av föreskrift, att tjänstgöringsskyldigheten skulle uppgå till minst 30 timmar i veckan.

Vad pensionsanstalten anfört och föreslagit i fråga om medgivande av lindring av förekommande engångsavgift hade icke heller givit departementschefen anledning till erinran.

Det syntes böra få ankomma på Kungl. Maj:t att utfärda erforderliga författningsbestämmelser. Dessa torde böra träda i kraft den 1 juli 1938.

2. Familjepensionsrätt i statens pensionsanstalt för vissa befattningshavare vid polisväsendet.

Enligt lagen den 6 juni 1925 (nr 170) om polisväsendet i riket utgår statsbidrag med halva kostnaden för avlöning av befattningshavare, vilken anställts för landstingsområde eller som i egentligt polisdistrikt — d. v. s. polisdistrikt, som omfattar landsfiskalsdistrikt eller del därav eller ock, i vissa fall, köping — innehar eller uppehåller ordinarie befattning.

Stad, ävensom köping, som själv bekostar sitt polisväsen, äger regelmässigt icke åtnjuta statsbidrag till polispersonalens avlöning och pensionering.

Enligt reglementet för statens pensionsanstalt kunna landsting samt polisdistrikt, till vars polisväsen statsbidrag utgår, genom anslutning till anstalten ordna tjänstepensionering men däremot icke familjepensionering för sina ordinarie befattningshavare. Enligt uppgift från statens pensionsanstalt har icke något landsting begagnat denna möjlighet. Städerna, vilka alltid bilda eget polisdistrikt, ävensom de köpingar, som själva bekosta för köpingen erforderlig polispersonal, kunna icke för polispersonalens pensionering ansluta sig till statens pensionsanstalt.

Av rikets 116 städer hava 37 stycken — företrädesvis de största — egna pensionskassor, i vilken även polispersonalen är delaktig; övriga städer ävensom rikets köpingar äro i viss utsträckning anslutna till enskilda pensionskassor.

Av de egentliga landsbygdsdistrikten — sammanlagt något över 1,000 — i vilka finnas ordinarie befattningshavare till ett antal av omkring 1,300, hava hittills 628 vunnit anslutning till statens pensionsanstalt för sammanlagt 911 befattningar. Tjänstepensionsunderlaget utgör i medeltal 1,840 kronor. Av de distrikt, som icke anslutit sig till pensionsanstalten, hava 13 med 22 ordinarie befattningshavare ingått i vissa enskilda pensionskassor för såväl tjänste- som familjepension. Delaktiga i familjepensionshänseende i någon av dessa kassor äro även polismän i två landsbygdsdistrikt, som för tjänstepensioneringen anslutit sig till statens pensionsanstalt. Övriga polisdistrikt av nu ifrågavarande kategori eller alltså sådana, som kunnat ansluta sig till statens pensionsanstalt, hava icke vidtagit särskild åtgärd för polispersonalens pensionering, i anledning varav nära en tredjedel av dessa distrikts personal saknar ordnad pensionering. Anledningen härtill torde i många fall vara, att nuvarande ordinarie befattningshavare uppnått sådan ålder, att deras anslutning till statens pensionsanstalt skulle medföra alltför betungande engångsavgifter.

Sedan fråga blivit väckt om att genom statens förorg åtgärder måtte vidtagas för beredande åt befattningshavarna vid polisväsendet av familjepensionsrätt, har *statens pensionsanstalt* den 30 december 1935 avgivit förslag till vissa härav föranledda ändringar i anstaltens reglemente. Anstalten har därvid framhållit, att det varit en ledande princip för anstalten, att däri delaktiga befattningshavare skulle vara tillförsäkrade såväl tjänste- som familjepension, och i enlighet härmed tillstyrkt, att för framtiden polismäns anslutning till anstalten skulle vara obligatoriskt förbunden med familjepensionsrätt. Anstalten har däremot ansett sig böra avstyrka, att möjlighet beredes polisdistrikt att ansluta sig till anstalten enbart för familjepensionering.

Efter att hava redogjort för de bestämmelser, som vid tillämpning av de allmänna grunderna i anstaltens reglemente skulle i familjepensionshänseende bliva gällande för nu ifrågavarande polismän, har anstalten till behandling upptagit vissa i samband med införandet av familjepensionering för polismän stående särskilda frågor och därvid anfört i huvudsak följande:

Familjepensionsrätt i pensionsanstalten torde skäligen böra göras valfri för polisman, som vid de nya bestämmelsernas ikraftträdande redan anmälts till tjänstepensionsrätt i anstalten. Dylik befattningshavare bör få inom viss tid, förslagsvis ett halvt år, anmäla om han önskar familjepensionsrätt eller icke; dock att sålunda undantagen befattningshavare icke bör vara fritagen från delaktighet i familjepensionshänseende längre än han kvarstår i samma befattning.

Vid tjänstepensionsavgiftens beräkning förutsattes, att befattningshavarna i genomsnitt skulle komma att anställas och vinna inträde i pensionsanstalten vid 24 à 25 års ålder. Om samma antagande nu göres i fråga om familjepensionsavgiften, torde avgiftssatsen lämpligen böra avrundas till 15 procent. Tid, för vilken för befattningshavare vid polisväsendet erlagts avgift till pensionsanstalten blott för tjänstepension, bör vid bestämmande av familjepensionsbelopp få medräknas allenast i den mån engångsavgift i enlighet med bestämmelse i reglementet erlägges för familjepension.

Å familjepensioner från statens pensionsanstalt utgår för närvarande dyrtidstillägg av statsmedel, men anstalten anser sig ej böra föreslå, att sådant skall utgå jämväl å pension till polismans efterlevande, detta med hänsyn till, bland annat, att dyrtidstillägg i allmänhet ej synes utgå å de löner, som ligga till grund för bestämmande av tjänstepensionsunderlagens och därmed även familjepensionernas belopp.

Föredragande *departementschefen* har anfört i huvudsak följande:

Med hänsyn till den omfattning, vari städer ävensom köpingar, vilka själva bekostade erforderlig polispersonal — sålunda polisdistrikt, som icke kunde för sina befattningshavare vinna delaktighet i statens pensionsanstalt — själva vidtagit anordningar för beredande av familjepensionsrätt för polispersonalen, syntes särskilda åtgärder från statsmakternas sida icke påkallade för familjepensionsfrågans ordnande inom dessa distrikt.

Vad däremot beträffade den till över 1,300 ordinarie befattningshavare uppgående personalen vid polisdistrikten på landsbygden, vilka distrikt kunde i statens pensionsanstalt förvärva delaktighet i tjänstepensionshänseende för befattningshavarna, syntes ordnad familjepensionering förekomma endast undantagsvis. Det finge anses såsom ett önskemål, att personalen i dessa distrikt mer regelmässigt förvärvade familjepensionsrätt. För vinnande av detta syfte torde viss statens medverkan vara erforderlig. En lämp-

lig väg syntes vara att, i enlighet med pensionsanstaltens förslag, den nuvarande pensioneringen i anstalten utsträcktes till att omfatta även familjepensionering. Enär delaktigheten i statens pensionsanstalt i och för sig vore frivillig, skulle härav icke följa skyldighet för polisdistrikten att ordna familjepensionering för sin personal. Innebörden av den förordade omläggningen skulle vara, att polismans anslutning till pensionsanstalten för framtiden icke skulle få avse allenast tjänstepensionsrätt utan alltid måste omfatta även familjepensionsrätt. Detta skulle även gälla beträffande av landsting anställd polispersonal.

Härigenom skulle sannolikt med tiden familjepensionering bliva genomförd i sådan utsträckning bland landsbygdens polispersonal, att särskild bestämmelse om skyldighet att tillförsäkra personalen familjepensionsrätt icke torde påkallas. Med hänsyn härtill och på av pensionsanstalten anförda skäl funne departementschefen sig icke böra förorda ytterligare åtgärder för beredande av familjepensionsrätt för nu omförmälda polispersonal.

Mot vad pensionsanstalten anfört i fråga om den nämare utformningen av den sålunda tillstyrkta anordningen hade departementschefen icke något annat att erinra än att departementschefen — i anslutning till vad statskontoret i avgivet yttrande ifrågasatt — ansåge, att dyrtidstillägg borde utgå även å familjepensionerna.

Det syntes böra ankomma å Kungl. Maj:t att vidtaga erforderliga förförfattningsändringar. Ändringarna syntes böra träda i kraft den 1 juli 1938.

3. Delaktighet i statens pensionsanstalt för befattningshavare vid hovkapellet.

Hovkapellets ordinarie personal skall för såväl tjänste- som familjepension tillhöra »Kungl. hovkapellets pensionsinrättning (understödsförening)».

Envar, som vid hovkapellet erhåller ordinarie befattning av i gällande stadgar för pensionsinrättningen närmare angivet slag och är svensk medborgare, är skyldig inträda i pensionsinrättningen. Delägarna äro uppdelade i två delägareklasser, av vilka den första klassen består av förste och andre kapellmästare samt den andra klassen omfattar övriga delägare. För de båda klasserna gälla olika pensions- och avgiftsbelopp.

Tjänstepension utgår antingen såsom egenpension eller såsom förtidspension. Egenpensionen tillkommer delägare, som uppnått 50 års ålder och tillhört pensionsinrättningen minst 25 år. Egenpensionens storlek beror på det antal tjänstår i hovkapellet delägaren kan tillgodoräkna — därvid som ytterligare villkor gäller, att tjänståren skola vara minst 10 — samt utgår med belopp växlande mellan 1,600 och 2,000 kronor i första samt 1,200 och 1,600 kronor i andra delägarklassen. Pensionsbeloppet växlar i förhållande till antalet tjänstår, och högsta pension utgår då antalet tjänstår utgör minst 25. Första delägarklassen har allenast ett och andra delägarklassen allenast 28 pensionsrum, varför högst 29 delägare kunna samtidigt åtnjuta egenpension. Rätt till förtidspension tillkommer delägare under vissa särskilda förhållanden.

Familjepension tillkommer med vissa begränsningar med hänsyn till tidpunkten för äktenskapets ingående delägares änka och barn av äktenskaplig börd, därvid regelmässigt fordras, att delägaren vid sin död tillhört pensionsinrättningen minst 10 år. Änka äger uppbära pension så länge hon lever ogift och barn till dess det uppnått 18 års ålder. Familjepensionens storlek är beroende av det antal år, varunder mannen eller fadern tillhört inrättningen och utgör i högsta delägarklassen lägst 600 och högst 960 kronor samt i andra delägarklassen lägst 450 och högst 720 kronor. Dessa grund-

belopp utgå då den avlidne efterlämnat allenast änka eller ock — då änka ej finnes — två eller flera pensionsberättigade barn. Änka jämte ett eller flera pensionsberättigade barn äger uppbära med 50 procent förhöjt pensionsbelopp. Familjepension till ett ensamt barn utgår med hälften av familjepensionens grundbelopp.

Från och med år 1929 hava å pensionsbeloppen till samtliga pensionstagare utgått vissa procentuella tillägg.

Till pensionsinrättningen skall delägare erlägga dels *inträdesavgift* med 1,600 kronor i första klassen och 1,200 i andra klassen dels ock *årsavgift,* vilken senare uppgår till 180 kronor i första klassen och 144 kronor i andra klassen.

Den 1 januari 1938 utgjorde antalet delägare i hovkapellets pensionsinrättning 84, inberäknat tjänstepensionärer. Tjänstepensionernas belopp utgjorde under år 1937 sammanlagt 47,889 kronor, pensionstillägg icke inberäknade. Antalet från inrättningen pensionsberättigade änkor var vid 1938 års ingång 18, till vilka under år 1937 utbetalats sammanlagt 11,970 kronor, bortsett från pensionstillägg.

Inrättningens inkomster och utgifter under år 1937 samt tillgångar vid samma års slut utgjorde respektive 369,962, 83,361 och 1,867,357 kronor.

I tillgångarna ingå räntebärande obligationer, vilka äro upptagna till inköpsvärdet, 1,670,923 kronor. Nuvarande börsvärde utgör omkring 1,780,000 kronor.

Staten har i viss utsträckning bidragit till kostnaderna för ifrågavarande pensionering. Sålunda har sedan en följd av år under elfte huvudtiteln uppförts anslag till Bidrag till kungl. hovkapellets pensionsinrättning, under senare år utgående med 5,000 kronor. Vidare erhöll inrättningen år 1919 av lotterimedel i runt tal 440,000 kronor, varjämte alltsedan år 1931 av lotterimedel utgått bidrag å 10,000 kronor för år till förbättring av tjänstepensionerna.

Sedan fråga blivit väckt om vidtagande av åtgärder för åvägabringande av förbättrade pensionsförhållanden för hovkapellets medlemmar, har *statens pensionsanstalt* den 19 oktober 1937 överlämnat utredning och förslag i ämnet och därvid tillstyrkt, att pensionsanstalten skulle, mot övertagande av hovkapellets pensionsinrättnings tillgångar och förbindelser, omhändertaga pensioneringen av hovkapellets medlemmar och deras efterlevande. Anstalten har anfört bland annat följande:

De nuvarande pensionsförhållandena för befattningshavarna vid hovkapellet kunna icke anses tillfredsställande främst på den grund, att pensionsbeloppen icke stå i skälig relation till befattningshavarnas avlöningsförmåner samt att rätten till s. k. egenpension är beroende av tillgången till lediga pensionsrum.

En rationell omorganisation av pensioneringen kan emellertid icke genomföras med mindre ökade statliga bidrag till pensionskostnaderna i en eller annan form ställas till förfogande. Det torde härvid kunna förutsättas, att staten får helt fullgöra de avgiftsbetalningar, som vid en omorganisation kunna komma att åvila huvudmannen.

Vid hovkapellet finnas f. n. anställda 54 ordinarie och 15 extra befattningshavare. De senares anställningsform är densamma som för de ordinarie befattningshavarna. Vid sådant förhållande finner pensionsanstalten anledning föreligga att låta pensioneringen omfatta såväl ordinarie som s. k. extra befattningshavare, varvid anstalten förutsätter, att befattningshavarna skola vara *skyldiga att tillhöra anstalten.*

För att erhålla en utgångspunkt för bestämmande av *tjänstepensionsunderlaget* har pensionsanstalten undersökt storleken av befattningshavarnas nuvarande medelslutlön. För de ordinarie befattningshavarna, kapellmästarna ej inräknade, har nämnda medelslutlön befunnits utgöra så gott som exakt 6,600 kronor. Å lönerna lära dyrtidstillägg icke utgå. Räknar man med att i lönen ingår ett belopp, motsvarande dyrtidstillägg med 10 procent, utgör den för sådant tillägg reducerade medelslutlönen 6,000 kronor. Denna lön motsvarar nära slutlönen (6,048 kronor) å G-ort i lönegrad B 16 enligt den för civila statstjänstemän gällande löneplanen. För manliga tjänstemän i denna lönegrad (inom hovkapellet synes endast en kvinnlig befattningshavare vara anställd) utgör tjänstepensionsunderlaget enligt civila tjänstepensionsreglementet 3,240 kronor. På grund härav vill pensionsanstalten förorda, att det gemensamma tjänstepensionsunderlaget i förevarande fall bestämmes till 3,300 kronor. Familjepensionsunderlaget blir därvid 960 kronor enligt de allmänna bestämmelserna i pensionsanstaltens reglemente.

För de båda kapellmästarna, vilkas årslöner utgöra 19,000 respektive 12,000 kronor, torde tjänstepensionsunderlaget böra bestämmas till 6,000 kronor eller det högsta nu inom pensionsanstalten förekommande. Familjepensionsunderlaget skulle därvid bliva 1,500 kronor.

Pensionsåldern anser pensionsanstalten böra bestämmas till 60 år. Med hänsyn till möjligheten att upprätthålla hovkapellets konstnärliga standard synes det dock erforderligt att bereda befattningshavare möjlighet att komma i åtnjutande av genast börjande tjänstepension vid en tidigare ålder, dock ej före uppnådda 55 levnadsår, därest han frivilligt avgår på grund av minskad arbetsförmåga eller av teaterstyrelsen uppsäges.

Det *för hel tjänstepension erforderliga antalet tjänstår* bör enligt pensionsanstaltens mening bestämmas till 30.

De *årliga avgifterna* böra fastställas, tjänstepensionsavgiften till omkring 5 procent av tjänstepensionsunderlaget och familjepensionsavgiften till omkring 16 procent av familjepensionsunderlaget. Att ålägga huvudmannen avgiftsskyldighet synes icke påkallat, enär sådan skyldighet icke torde kunna av honom fullgöras utan hjälp av statsbidrag för ändamålet.

De befattningshavare, vilka vunnit delaktighet i hovkapellets pensionsinrättning vid tiden för de föreslagna nya bestämmelsernas ikraftträdande, böra beredas tillfälle att, därest de så önska, efter särskild anmälan bliva bibehållna vid de dem enligt hittills gällande stadgar för pensionsinrättningen tillerkända förmånerna och i samband därmed helt undantagas från tillämpningen av de nya pensionsbestämmelserna.

I överensstämmelse med de grunder, som vid pensionsreglering inom det statsunderstödda pensionsväsendet i allmänhet tillämpas, torde de sålunda undantagna befattningshavarna böra i stort sett bibehållas vid tidigare för dem gällande pensionsvillkor. Å äldre pensioner jämte därå belöpande tilllägg bör enligt pensionsanstaltens mening dyrtidstillägg icke utgå.

De nyss avsedda pensionstilläggen synas böra tillkomma jämväl de vid ikraftträdandet redan pensionerade befattningshavarna ävensom då förefintliga familjepensionstagare, vilka uppenbarligen även böra undantagas från tillämpningen av de nya pensionsbestämmelserna.

De befattningshavare, som vunnit anställning vid hovkapellet före ikraftträdandet av de nya pensionsbestämmelserna och icke undantagas från deras tillämpning, kunna av kostnadsskäl icke rimligen komma i åtnjutande av fulla pensionsförmåner i vad de kunna anses belöpa på tiden före ikraftträdandet. Skälig inskränkning av pensionsrätten för dessa befattningshavare synes lämpligen kunna åvägabringas genom reduktion i fråga om rätt att räkna tjänstår för föregående anställningstid. I sådant avseende föreslår

pensionsanstalten att de ordinarie befattningshavarna tillgodoräknas $^2/_3$ och de extra $^1/_2$ av föregående anställningstid samt att erforderliga engångsavgifter för sådan tjänstårsberäkning skola anses hava blivit erlagda i och med överlämnandet av pensionsinrättningens tillgångar.

Därest ifrågavarande pensionering överlåtes på statens pensionsanstalt, bliva särskilda statsbidrag för ändamålet icke erforderliga, varför nu utgående bidrag till hovkapellets pensionsinrättning å sammanlagt 15,000 kronor kunna indragas. Däremot kommer av sådant överlåtande betingad ökning av anstaltens pensionsförbindelser att, i den mån den ej täckes av de från pensionsinrättningen övertagna tillgångarna samt framtida befattningshavaravgifter, förorsaka en ökning av pensionsanstaltens fondbrist, varjämte ifrågakommande dyrtidstillägg å pensionerna föranleda en successivt ökad belastning av statsanslagen till sådana tillägg.

För utredande av storleken av nämnda fondbristökning har med ledning av från hovkapellet införskaffade personaluppgifter inom anstalten verkställts beräkning av kapitalvärdena av ifrågakommande pensionsförbindelser. Enligt denna beräkning skulle pensionsförbindelsernas kapitalvärden utgöra tillhopa 2,967,000 kronor.

Då hovkapellets pensionsinrättnings tillgångar enligt uppgift hava ett värde av omkring 1,920,000 kronor, skulle alltså, därest, såsom pensionsanstalten anser böra ske, dessa tillgångar efter övertagandet fonderas, pensioneringens överflyttande till statens pensionsanstalt föranleda en ökning av anstaltens fondbrist med omkring 2,967,000 — 1,920,000 = 1,047,000 kronor, efter $3^1/_4$ procent motsvarande en årlig ränta av omkring 34,000 kronor.

Den ökade belastningen av dyrtidstilläggsanslagen har beräknats motsvara en årlig ränta av omkring 15,300 kronor.

Pensionsinrättningens styrelse har i anledning av statens pensionsanstalts förslag framhållit bland annat, att vid en tillämpning av de i förslaget upptagna övergångsbestämmelserna skulle i vissa fall pensionsbeloppen för de nuvarande befattningshavare, som inginge på den nya pensionsregleringen, komma att bliva väl låga i förhållande till vederbörandes totala tjänstetid. För att dessa pensioner i någon mån skulle kunna förbättras, hade styrelsen hemställt, att föreskrift måtte meddelas av innehåll, att om summan av den tjänstetid före den 1 juli 1938, som enligt pensionsanstaltens förslag regelmässigt finge tillgodoräknas, och den tid som den 1 juli 1938 återstode till pensionsåldern, icke uppginge till 25 år, finge i den mån så erfordrades för att uppbringa summan till 25 år tillgodoräknas ytterligare $^1/_3$ av anställningstiden vid hovkapellet före den 1 juli 1938.

Styrelsen ville vidare framhålla, att några pensionärer befunne sig i särskilt ogynnsam ställning. Till följd av vissa egendomligheter i hittills gällande bestämmelser hade två egenpensionärer, F. Trobäck och T. Bierne, icke kunnat få fulla pensionsbeloppet, 1,600 kronor, utan fått stanna vid 1,333 kronor för Trobäck och 1,200 kronor för Bierne. Det syntes styrelsen billigt och rättvist, om i sammanhang med den förestående pensionsregleringen dessa av säregna förhållanden betingade avvikelser från det normala pensionsbeloppet kunde rättas till.

Statskontoret har i avgivet utlåtande i ärendet anfört bland annat följande:

Av principiella skäl och under erinran att statens anslag till kungl. teaterns verksamhet till huvudsaklig del anvisas av lotterimedel finner statskontoret för sin del övervägande skäl tala för att kungl. teaterns aktiebolag åläggas den betalningsskyldighet, som eljest i allmänhet åvilar till anstalten ansluten huvudman.

Då dyrtidstillägg utgår till samtliga f. d. befattningshavare, vilka äro berättigade till pension från statens pensionsanstalt, ävensom till deras familjepensionsberättigade änkor och barn, vill statskontoret icke motsätta sig, att jämväl här omnämnda, till hovkapellets pensionsinrättning för närvarande anslutna komma i åtnjutande av denna förmån, efter det pensionsinrättningen inordnats i statens pensionsanstalt.

Föredragande *departementschefen* har anfört i huvudsak följande:

Det syntes skäligt, att staten, som under en följd av år genom direkta statsanslag och bidrag av lotterimedel givit sitt stöd åt den nuvarande pensionsinrättningens verksamhet, lämnade sin medverkan till den nyordning av pensionsförhållandena, som sålunda borde ske. Beträffande formen för denna nyordning syntes det i ärendet föreliggande förslaget om beredande åt befattningshavarna vid hovkapellet av delaktighet i statens pensionsanstalt innebära en framkomlig väg för pensionsfrågans ordnande.

Beträffande den närmare utformningen av de regler, som borde gälla för pensioneringen av hovkapellets befattningshavare efter deras inordnande i statens pensionsanstalt, anslöte departementschefen sig i huvudsak till pensionsanstaltens förslag. Med hänsyn till den omfattning, vari staten i regel deltoge i kostnaden för engångsavgift vid retroaktiv tillämpning av anstaltens reglemente i samband med nya gruppers inordnande i anstalten, och storleken av de tillgångar, som tillfördes statens pensionsanstalt vid övertagandet av hovkapellets pensionsinrättning, syntes emellertid skäligt, att tillgodoräkning medgåves för ordinarie befattningshavare, som vunnit anställning vid hovkapellet före ikraftträdandet av de nya pensionsbestämmelserna och bleve underkastade dessa bestämmelser, i den ökade utsträckning, styrelsen för pensionsinrättningen ifrågasatt.

Beträffande de båda hovkapellisterna Trobäck och Bierne, vilka för närvarande åtnjöte avkortad pension, ville departementschefen med hänsyn till i fråga om dem föreliggande särskilda omständigheter tillstyrka, att de genom övergångsbestämmelse bleve tillförsäkrade samma pension som övriga nuvarande egenpensionärer eller 2,100 kronor för år.

Departementschefen funne vidare billighetsskäl tala för att dyrtidstillägg efter pensioneringens överflyttande till statens pensionsanstalt finge åtnjutas jämväl å efter äldre grunder bestämda pensioner jämte därå belöpande tillägg.

Vid beräkning av uppskjuten pension för befattningshavare, som vid tiden för pensioneringens överflyttande på statens pensionsanstalt upptoges i anstalten, borde hänsyn tagas till den omständigheten, att engångsavgifter för retroaktiv tjänstårsberäkning vore att anse såsom i viss utsträckning erlagda i och med överlämnandet av pensionsinrättningens tillgångar.

På av statskontoret anförda skäl ansåge departementschefen lämpligast, att kungl. teaterns aktiebolag skulle hava att erlägga på huvudmannen belöpande andel av tjänstepensionsavgiften. Denna andel torde böra bestämmas till 5 procent av tjänstepensionsunderlaget.

Såsom förutsättning för genomförandet av statens pensionsanstalts förslag gällde, att hovkapellets pensionsinrättnings samtliga tillgångar skulle överlämnas till staten och ställas under statens pensionsanstalts förvaltning. Hos riksdagen torde utverkas bemyndigande för Kungl. Maj:t att träffa överenskommelse om statens övertagande av pensionsinrättningen ävensom utfärda bestämmelser angående delaktighet i statens pensionsanstalt för befattningshavare vid hovkapellet och meddela de beslut i övrigt, som kunde föranledas av övertagandet.

De nya bestämmelserna torde böra träda i kraft den 1 juli 1938.

Slutligen finge anmärkas, att efter statens pensionsanstalts övertagande av pensioneringen av befattningshavarna vid hovkapellet icke vidare vore erforderligt, att bidrag till denna pensionering — såsom hittills under en följd av år varit fallet — anvisas under elfte huvudtiteln.

Utskottet.

Såsom av den lämnade redogörelsen framgår, innefattar Kungl. Maj:ts i förevarande proposition framlagda förslag *dels* beredande av delaktighet i statens pensionsanstalt för vissa sjukgymnaster, *dels* beredande av familjepensionsrätt i statens pensionsanstalt för vissa befattningshavare vid polisväsendet, *dels ock* beredande av delaktighet i statens pensionsanstalt för befattningshavare vid hovkapellet ävensom statens övertagande av kungl. hovkapellets pensionsinrättning.

I likhet med chefen för finansdepartementet anser utskottet i viss mån tveksamt, huruvida pensionsrätt under statens medverkan redan nu bör beredas sjukgymnaster vid de i propositionen angivna sjukvårdsinrättningarna m. fl. anstalter. Först under senare år har nämligen såsom departementschefen framhållit vård genom sjukgymnastik kommit att begagnas inom den slutna sjukvården, varför sjukgymnasternas anställningsförhållanden ännu icke kunna sägas hava vunnit full stadga. Då emellertid samtliga i ärendet hörda myndigheter och jämväl departementschefen ansett sig böra förorda, att staten nu vidtager åtgärder i syfte att bereda tryggade pensioneringsförhållanden för ifrågavarande personal, har utskottet icke funnit sig böra resa invändningar mot att den förevarande pensioneringsfrågan nu bringas till en lösning. Det i sådant avseende av chefen för finansdepartementet framställda förslaget har icke givit utskottet anledning till erinran. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att utfärda erforderliga författningsbestämmelser i ämnet, vilka synas böra träda i kraft den 1 juli 1938.

Vad härefter angår frågan om en reglering av familjepensionsförhållandena för vissa befattningshavare vid polisväsendet, vill utskottet till en början ansluta sig till den av chefen för finansdepartementet uttalade uppfattningen, att särskilda åtgärder från statsmakternas sida icke synas påkallade för familjepensionsfrågans ordnande inom sådana polisdistrikt, vilka själva vidtagit anordningar för beredande av familjepensionsrätt för polispersonalen. Beträffande den relativt talrika personalen vid polisdistrikten på landsbygden, för vilken personal ordnad familjepensionering endast undantagsvis förekommer, lärer det däremot få anses som ett önskemål, att personalen i dessa distrikt mera regelmässigt förvärvar familjepensionsrätt. I likhet med departementschefen anser utskottet den lämpligaste vägen för vinnande av detta syfte vara, att den nuvarande pensioneringen i statens pensionsanstalt, såvitt angår polispersonalen, utsträckes att omfatta icke blott tjänstepensionering utan jämväl familjepensionering. Mot de av departementschefen förordade anordningarna härutinnan har utskottet icke funnit anledning till erinran. Erforderliga författningsbestämmelser torde böra utfärdas av Kungl. Maj:t, att träda i kraft den 1 juli 1938.

De nuvarande pensionsförhållandena för befattningshavarna vid hovkapellet synas — såsom i förevarande proposition framhållits — icke vara ord-

nade på ett tillfredsställande sätt. Pensioneringsgrunderna överensstämma sålunda icke med numera i allmänhet tillämpade pensioneringsprinciper. Utskottet delar den av departementschefen uttalade uppfattningen, att det synes skäligt, att staten, som under en följd av år genom direkta statsanslag och anslag av lotterimedel givit sitt stöd åt kungl. hovkapellets pensionsinrättning medverkar till att en nyordning av pensionsförhållandena för hovkapellets personal kommer till stånd. Till det förslag, innefattande såväl allmänna grunder för pensioneringens ordnande som detaljföreskrifter i olika avseenden, som i förevarande proposition framlagts av departementschefen, kan utskottet giva sin anslutning. Såsom en förutsättning för ifrågavarande personals anslutning till statens pensionsanstalt har uppställts kravet på att kungl. hovkapellets pensionsinrättnings samtliga tillgångar skola överlämnas till staten och ställas under statens pensionsanstalts förvaltning. Utskottet tillstyrker, att bemyndigande lämnas Kungl. Maj:t att träffa överenskommelse om statens övertagande av pensionsinrättningen. Det torde vidare få ankomma på Kungl. Maj:t att utfärda bestämmelser angående delaktighet i statens pensionsanstalt för befattningshavare vid hovkapellet och meddela de beslut i övrigt, som kunna föranledas av övertagandet. I enlighet med vad departementschefen föreslagit synas de nya bestämmelserna böra träda i kraft den 1 juli 1938.

Åberopande det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen må bifalla Kungl. Maj:ts förevarande proposition.

Stockholm den 6 maj 1938.

På bankoutskottets vägnar:

HARALD ÅKERBERG.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Åkerberg, Ehrnberg*, Berling*, Sandén*, Bjurström*, Nilsson* i Mölndal*, *Swartling* och *Bodin* i Visby;

från andra kammaren: herrar *Holmgren, Lovén, Paulsen*, Andersson* i Falkenberg, *K. A. Westman, Gustavson* i Västerås, *Osberg* och *Svedman.*

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

388007. Stockholm, Isaac Marcus Boktryckeri-Aktiebolag, 1938.